

ПЕРСПЕКТИВИ ГУМАНІСТИЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МОЛОДІ ТА СУСПІЛЬСТВА

¹Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

²Вінницький національний технічний університет

Анотація

Дослідження розкриває основні положення філософії технократизму стосовно ідей про роль техніки, технічний прогресу, машин і технологій у житті людини і прогресивного розвитку суспільства та прогнозування потенційного розвитку. Сучасний технократизм відмовився від однозначного захоплення ідеєю переваг технічно-технологічних чинників, що було характерним для попередніх епох. Наразі наполегливо, хоч і не завжди послідовно, в технократизмі обстоюється думка про те, що суспільство – це система чинників – техніки і технології, соціальної структури і політики, цінностей і культури, динаміки потреб конкретної людини, які взаємодіють між собою. Одним із найважливіших досягнень людського розвитку сьогодні є усвідомлення і визнання загальноприйнятих гуманістичних ідеалів, досягнення їх на основі суспільної згоди, соціального партнерства та забезпечення умов сталого розвитку. Крізь призму цієї концепції проаналізовано особливості сучасної цивілізації, які тісно пов'язані з науково-технічним прогресом.

Ключові слова: технократизм, людський розвиток, соціальне партнерство, сталий розвиток.

Abstract

The study reveals the main provisions of the philosophy of technocratism in relation to ideas about the role of technology, technical progress, machines and technologies in human life and the progressive development of society and forecasting potential development. Modern technocratism has abandoned the unequivocal fascination with the idea of the advantages of technical and technological factors, which was characteristic of previous eras. Currently, technocratism insists, although not always consistently, on the idea that society is a system of factors - technique and technology, social structure and politics, values and culture, the dynamics of the needs of a specific person, which interact with each other. One of the most important achievements of human development today is the awareness and recognition of generally accepted humanistic ideals, their achievement on the basis of social consent, social partnership and ensuring conditions for sustainable development. Through the prism of this concept, the features of modern civilization, which are closely related to scientific and technological progress, are analyzed.

Key words: technocratism, human development, social partnership, sustainable development.

Вступ

Науково-технічна революція знаменує собою бурхливий розвиток ноосфери – людського суспільства, перетворювальна діяльність якого будується на знаннях. На земній кулі створюється «інтегральний інтелект». Цьому сприяє зростання освіченості людей, збільшення кількості вчених, з яких 90 відсотків осіб, що будь-коли жили на планеті, є нашими сучасниками. Подібно до того, як електростанції різного типу і потужності живлять єдину енергосистему, на планеті створюється система, яка дедалі більше інтегрує інтелект різної якості та потенціалу.

Така система, отримуючи від кожного інтелекту «за здібностями», покликана забезпечувати людину інформацією згідно її потреб. Технічною основою «інтегрального інтелекту» виступає розгалужена система електронно-обчислювальних машин, сучасних засобів зв'язку, створювана «індустрія інформації». «Інтегральний інтелект» – розвиток ідеї про ноосферу.

Результати дослідження

Молодь є провідною силою суспільства. Від її освіченості та якісної професійної підготовки буде залежати те, в якому напрямі буде рухатися суспільство, наскільки цивілізованим буде світ [1]. Одним із найважливіших досягнень людського розвитку сьогодні є усвідомлення та визнання

загальноприйнятих гуманістичних ідеалів, досягнення їх на основі суспільної згоди, соціального партнерства та забезпечення умов сталого розвитку [2]. Відповідно, крізь призму цієї концепції потрібно аналізувати особливості розвитку сучасної цивілізації, що тісно пов'язані з науково-технічним прогресом. Наразі науково-технічний прогрес створює нові можливості зробити освіту більш якісною, а цифрові технології докорінно змінили цю сферу. У широкому значенні слова, «освіта» – це процес виховання особистості та передача йому знань про навколишній світ, що були зібрані попередніми поколіннями.

Сучасні цифрові технології максимально спростили доступ усіх членів суспільства до нових знань. Отже, завданням освіти є формування у них як на початку, так і розвитку впродовж всього життя загальнокультурних і професійних компетенцій з застосування цифрових технологій в усіх сферах діяльності людини з допомогою застосування цих технологій в освітньому процесі. Наразі у ВНТУ та ВДПУ імені Михайла Коцюбинського здійснюються комплексні дослідження стосовно ефективності застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти [3-11]. Тому певну цікавість становить аналіз філософських ідей про роль техніки, технічного прогресу, машин і технологій у житті людини та прогресивного розвитку суспільства.

Основи соціальної філософії технократизму були закладені науковою працею таких відомих мислителів, як М. Хайдеггер, К. Ясперс, хоча інколи народження її пов'язують з іменами таких німецьких учених, як І. Бекман «Керівництво з технології» (1877) та Е. Капп «Головні риси філософії техніки» (1877). Серед сучасних теоретиків технократизму вирізняються постаті Д. Белла, О. Тоффлера, Г. Кана, Р. Арона, Ж. Фурастьє, З. Бжезинського. Від «технологічного детермінізму» Т. Веблена, Е. Бернштейна через соціальну філософію техніки М. Хайдеггера і К. Ясперса до сучасного постіндустріалізму Д. Бена, Дж. Гелбрейна, О. Тоффлера й З. Бжезинського – пролягав шлях технократизму, який і досі посідає своє місце серед соціологічних і філософських течій сучасності.

Основні дискусії стосовно філософії технократизму концентруються навколо ідеї про роль техніки, технічного прогресу, машин і технологій у житті людини і прогресивного розвитку суспільства. Сучасний технократизм відмовився від однозначного захоплення ідеєю переваг технічно-технологічних чинників, що було характерним для попередніх епох. Він наполегливо, хоч і не завжди послідовно, обстоює думку про те, що суспільство – це система чинників – техніки і технології, соціальної структури і політики, цінностей і культури, динаміки потреб конкретної людини, які взаємодіють між собою.

На думку Хайдеггера, техніка підкоряє людину. Проте загроза походить не від техніки як такої, а від нерозуміння її ролі у загальнолюдській культурі і невміння дати їй «надтехнічне» обґрунтування. К. Ясперс вважає техніку принципово новим чинником світової історії. Вона здатна змінити усе, чого людина досягла протягом тисячоліть. В ній він вбачає головне джерело майбутнього. Оптимізм К. Ясперса щодо технічного розвитку цивілізації підхопили соціальні філософи більш пізнього періоду – О. Тоффлер, Д. Белл, З. Бжезинський. Сучасна «технократична хвиля» на Заході характеризується розмаїттям підходів, схем, концепцій. Зокрема, О. Тоффлер майбутнє суспільство пов'язує з третьою техно-інформаційною хвилею розвитку; Г. Кан вважає, що завдяки технологізації майбутнє суспільство стане «побутово-технологічним»; Ф. Скіннер пропонує технологізувати поведінку людей; Д. Хелбронсен проорокує занепад технічної цивілізації від екологічної катастрофи.

В цілому концепції поділяють на два напрямки: *оптимістичний* (Д. Белл, Р. Дарендорф, О. Тоффлер, які пов'язують розв'язання соціально-економічних, політичних проблем суспільного розвитку із зростанням технічного потенціалу суспільства); *песимістичний* (Ж. Еллюль, Л. Мемфорд), які вбачають у техніці загрозу цивілізації і закликають обмежувати її розвиток, радять повернутися обличчям до природи). Як у першому, так і у другому випадку ми маємо справу з своєрідним технологічним детермінізмом, зміст якого полягає в непомірному перебільшенні ролі техніки, технологізації та інформатизації.

У розв'язанні проблеми визначення співвідношення «людина – техніка» для сучасної цивілізації науковці спираються на такі методологічні підходи: гуманітарний (відповідність технічного людській природі, визнання його необхідною умовою творчої реалізації особистості); опора на його метафізичну основу; визнання предметного синтезу (результатом взаємодії) технічного, природного, людського; фокусування уваги та глибокого осмислення впливу технічного фактору на людське буття; врахування широкого спектру новітніх концепцій філософії техніки стосовно «інформаційного суспільства».

Висновки

Зростання чисельності населення спричинило не тільки зростання біомаси, а й змінює величину інтелекту. Розвиток ноосфери неминуче буде вважатися метою державної політики і соціального ладу. Вся діяльність людини ґрунтуватиметься на наукових засадах, а останні – на гуманістичних принципах ціннісного ставлення до людини. Відповідно, наука та техніка не здатні зробити життя повноцінним і щасливішим, а можуть лише сприяти цьому, за умови, якщо використовуватимуться лише на благо людини. Для цього потрібна, насамперед, їхня гуманізація, тобто повне підкорення інтересам людини і усього людства. Таке можливе лише в тому випадку, коли в цілому суспільстві, в усіх сферах його життя людина стане найвищою цінністю і метою, а не засобом суспільного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Столяренко, О. В., Столяренко, О. В. (2020). Європейські стандарти в сучасних парадигмах реформування освіти. *The world of science and innovation. Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference.* (Pp. 513-524). Cognum Publishing House. London, United Kingdom. Pp. 513-524. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-the-world-of-science-and-innovation-16-18-sentyabrya-2020-goda-london-velikobritaniya-arhiv/>.
2. Столяренко, О. В. (2022). Сучасні аспекти ціннісної педагогіки у вихованні особистості. *Moderní aspekty vědy (Сучасні аспекти науки) XV. Díl mezinárodní kolektivní monografie.* (Str. 333–354). Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
3. Дембіцька, С., & Кобилянський, О. (2023). Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з професійної освіти засобами цифрових технологій. *Педагогіка безпеки*, 8(1-2), 01–07. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2023-8-1-001-007>.
4. Кузьменко, О., Кобилянський, О., & Дембіцька, С. (2022). Інноваційні засоби формування професійної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей. *Педагогіка безпеки*, 7(1-2), 01–07. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2022-7-1-001-007>.
5. Мясковська, М., Кобилянська, І., & Кисюк, Д. (2021). Формування готовності майбутніх фахівців з професійної освіти до застосування сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності. *Педагогіка безпеки*, 6(1-2), 21–26. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2021-6-1-021-026>.
6. Ставнича, Н., & Кобилянська, І. (2023). Проектування освітніх ігор як шлях до самовиховання та самовдосконалення здобувачів вищої освіти. *Педагогіка безпеки*, 8(1-2), 44–50. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2023-8-1-044-050>.
7. Dembitska, S., Kobylianska, I., Kobylianskyi, O., & Kuzimenko, O. (2023). Training of specialists in technical specialties to professional activity according to the requirements of the integrative approach. *Professional Pedagogics*, 1(26), 110-121. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121>.
8. Dembitska, S., Kobylianska, I., Kobylianskyi, O., & Puhach, V. (2023). Psychological and didactic fundamentals of modern educational technologies of visualization. *Педевтологія*, 1, 36-43.
9. Kobylianskyi, O., Stavnycha, T., Dembitska, S., Kobylianska, I., & Miastkovska, M. (2024). Innovative Learning Technologies in the Process of Training Specialists of Engineering Specialties in the Conditions of Digitalization of Higher Education. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 911. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53382-2_1.
10. Miastkovska, M., Dembitska, S., Puhach, V., Kobylianska, I., & Kobylianskyi, O. (2024). Improving the Efficiency of Students' Independent Work During Blended Learning in Technical Universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-51979-6_21.
11. Столяренко, О. В., Столяренко, О. В. (2020). Педагогічні та соціально-політичні чинники формування інформаційного суспільства в руслі гуманістичної парадигми сталого розвитку *Інформаційне суспільство: сучасні трансформації: монографія*; за ред. У. Лешко. (С. 355–363). Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю.

Столяренко Олена Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, e-mail: olena-best@ukr.net.

Столяренко Оксана Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: stoliarenko@vntu.edu.ua.

Olena V. Stolyarenko – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Professional Education and Management of Educational Institutions of Mykhailo Kotsyubynsky State Pedagogical University of Vinnytsia, Vinnytsia, e-mail: olena-best@ukr.net.

Oksana V. Stolyarenko – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages of Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: stoliarenko@vntu.edu.ua.